

ПРОТОКОЛ

тридцять сьомого засідання Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – небанківських установ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму

м. Київ, Держфінмоніторинг

22 грудня 2015 року

Засідання проводив директор Департаменту координації системи фінансового моніторингу Гаєвський І.М.

Присутні: список додається

За результатами обговорення питань порядку денного вирішили:

Взяти до відома інформацію Держфінмоніторингу, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, та інших учасників засідання Робочої групи щодо узгодження спільної позиції з наступних питань.

Питання 1. Ідентифікація малолітніх та асистуючих компаній

Згідно з пунктом 2 частини другої статті 6 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон) суб'єкт первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) зобов'язаний здійснювати ідентифікацію, верифікацію клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта у випадках, встановлених законом.

Відповідно до частини третьої статті 9 Закону ідентифікація та верифікація клієнта здійснюється, зокрема у разі:

встановлення ділових відносин (за винятком ділових відносин, встановлених на підставі договорів страхування за видами страхування іншими, ніж страхування життя, за якими клієнтом є фізична особа та загальний страховий платіж не перевищує 5000 гривень або його сума еквівалентна зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті);

проведення фінансової операції, що підлягає фінансовому моніторингу.

Щодо ідентифікації малолітніх

У разі необхідності подання СПФМ інформації про фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу в результаті встановлених ділових відносин із клієнтом, який являється одним із батьків (усиновлювачів) або

опікуном малолітньої особи, на користь/з використанням рахунку якої проводиться фінансова операція, слід вказувати ідентифікаційні дані клієнта.

Водночас, у полі «Коментар до підстав здійснення фінансової операції» форми 2-ФМ слід зазначати усі наявні у СПФМ ідентифікаційні дані про малолітню особу (прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків, дані свідоцтва про народження).

СПФМ не заповнює анкету-опитувальник на малолітню особу в процесі здійснення первинного фінансового моніторингу.

Щодо асистуючих компаній

При заповненні форми 2-ФМ, у випадку настання страхового випадку щодо малолітньої особи за кордоном (коли страхова компанія уклала договір з асистуючою компанією про надання страхових агентських послуг, згідно з яким асистуюча компанія від імені, за дорученням і за рахунок страховика виконує частину страхової діяльності, пов'язаної з забезпеченням виконання ним обов'язків за договорами добровільного страхування медичних витрат під час поїздки за кордон), а саме щодо здійснення страхової виплати:

- клієнтом для страхової компанії є особа, що була ідентифікована при встановленні ділових відносин.
- асистуюча компанія являється представником контрагента.

Якщо клієнт, з яким встановлювались ділові відносини, помер та потрібно здійснювати перерахування коштів асистуючій компанії для подальшого розрахунку

Якщо виплата страхового відшкодування здійснюється по договору страхування з клієнтом, що помер:

- у полях форми 2-ФМ щодо інформації про клієнта слід зазначити ідентифікаційні дані фізичної особи, з якою укладено договір страхування;
- у полі «Коментар до підстав здійснення фінансової операції» форми 2-ФМ слід зазначити відомості із свідоцтва про смерть клієнта (серія та №, а також дату видачі).

Питання 2. Навчання працівників, відповідальних за проведення внутрішнього фінансового моніторингу.

Питання 3. Навчання осіб, залучених до проведення фінансового моніторингу.

Пунктом 20 частини другої статті 6 Закону визначено, що СПФМ зобов'язаний вживати відповідно до законодавства заходів для забезпечення проходження відповідальним працівником навчання у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення протягом трьох місяців з дня його призначення, а також підвищення кваліфікації відповідального працівника шляхом проходження навчання не рідше одного разу на три роки на базі відповідного навчального закладу, що

належить до сфери управління спеціально уповноваженого органу, та в інших навчальних закладах за погодженням із Держфінмониторингом.

Згідно з пунктом 14 частини другої статті 18 Закону Держфінмониторинг у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України відповідно до покладених на нього завдань забезпечує відповідно до закону організацію та координацію роботи з перепідготовки та підвищення кваліфікації відповідальних працівників СПФМ, а також працівників, залучених до проведення фінансового моніторингу, щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму на базі відповідного навчального закладу – академії, що належить до сфери його управління.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 610 затверджено Порядок організації та координації роботи з перепідготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу (далі – Порядок).

Згідно з пунктом 5 Порядку відповідальні працівники та працівники, залучені до проведення фінансового моніторингу, відповідно до законодавства проходять перепідготовку і підвищення кваліфікації за освітніми програмами, що розроблені відповідно до законодавства, затверджені навчальними закладами і погоджені з відповідними суб'єктами державного фінансового моніторингу та Держфінмониторингом.

Таким чином, СПФМ під час забезпечення навчання та підвищення кваліфікації відповідальних працівників, щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення слід керуватись Постановою.

Законом не встановлено обов'язку СПФМ щодо забезпечення навчання та підвищення кваліфікації працівників, що залучені до заходів із проведення первинного фінансового моніторингу, стосовно боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.

Водночас, СПФМ зобов'язаний здійснювати освітні та практичні заходи із підготовки персоналу СПФМ щодо виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, у відповідності до пункту 21 частини другої статті 6 Закону.

Питання 4. Ідентифікація, верифікація та вивчення фізичних осіб, з якими встановлюються ділові відносини на підставі договорів страхування за видами страхування іншими, ніж страхування життя, за якими клієнтом є фізична особа та загальний страховий платіж не перевищує 5 000 грн.

Відповідно до частини третьої статті 9 Закону ідентифікація та верифікація клієнта може не здійснюватись, зокрема, у разі встановлення ділових відносин, встановлених на підставі договорів страхування за видами страхування іншими, ніж страхування життя, за якими клієнтом є фізична

особа та загальний страховий платіж не перевищує 5000 гривень або його сума еквівалентна зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті.

Водночас, згідно з пунктом 2 частини другої статті 6 Закону СПФМ зобов'язаний здійснювати, зокрема, вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта у випадках, встановлених законом.

Згідно з пунктом 5 частини першої статті 1 Закону вивчення клієнта здійснюється СПФМ під час ідентифікації та/або в процесі його обслуговування.

Таким чином, СПФМ може не здійснювати заходи щодо вивчення клієнтів, у випадках, коли з ними встановлені ділові відносини лише на підставі договорів страхування за видами страхування іншими, ніж страхування життя, за якими клієнтом є фізична особа та загальний страховий платіж не перевищує 5000 гривень або його сума еквівалентна зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті.

Питання 5. Внесення змін до Закону з метою активізації інтернет-продажів та запровадження механізму покладання на 3-ю сторону (3rd party reliance).

Представником Української федерації убезпечення були надані пропозиції щодо внесення змін до Закону стосовно запровадження механізму покладання на 3-ю сторону (3rd party reliance), а також збільшення порогової суми страхового платежу за договорами страхування за видами страхування іншими, ніж страхування життя, за якими клієнтом є фізична особа.

В ході обговорення зазначеного питання, учасниками засідання було висловлено думку щодо передчасності врахування пропозицій стосовно внесення змін, з покладання на 3-ю сторону процедур пов'язаних із ідентифікацією та верифікацією клієнта СПФМ. Основним аргументом такої позиції була норма частини п'ятої статті 9 Закону щодо можливості визначення нормативно-правовими актами суб'єктів державного фінансового моніторингу порядку доручення фінансовими установами третім особам здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнта.

Разом з тим, пропозиція стосовно змін до абзацу другої частини третьої статті 9 Закону щодо збільшення порогової суми страхового платежу за договорами страхування за видами страхування іншими, ніж страхування життя, за якими клієнтом є фізична особа з 5000 грн. до 10 000 грн. може бути врахована під час підготовки змін до Закону, після детального обговорення з фахівцями Нацкомфінпослуг та Держфінмоніторингу.

Таким чином, в якості остаточної позиції учасників засідання було висловлено думку щодо встановлення особливостей запровадження механізму покладання на 3-ю сторону (3rd party reliance) саме у підзаконних актах суб'єктів державного фінансового моніторингу.

Питання 6. Виявлення та ідентифікація національних публічних діячів та забезпечення проведення моніторингу їх фінансових операцій.

Згідно з пунктом 2 частини п'ятої статті 6 Закону суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний виявляти відповідно до внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу факт належності клієнта або особи, що діє від його імені, до категорії національних, іноземних публічних діячів та діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, їх близьких осіб або пов'язаних з ними осіб (пов'язаними особами є особи, з якими члени сім'ї національних, іноземних публічних діячів та діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях мають ділові або особисті зв'язки, а також юридичні особи, кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) яких є такі діячі чи їх члени сім'ї або особи, з якими такі діячі мають ділові або особисті зв'язки), під час здійснення ідентифікації, верифікації та у процесі їх обслуговування, а також те, чи є вони кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) або керівниками юридичних осіб.

Таким чином, СПФМ рекомендовано діяти за наступною процедурою в процесі встановлення факту належності клієнта до категорії національних публічних діячів, їх близьких осіб або пов'язаних з ними осіб:

1. Зазначення клієнтом у відповідному внутрішньому документі СПФМ (анкета-опитувальник та ін.) інформації про його належність до зазначеної категорії осіб.

2. Перевірка СПФМ факту присутності/відсутності по прізвищу, імені та по батькові клієнта в базах даних публічних діячів (зокрема www.pep.org.ua) та на офіційних сайтах органів державної влади. Результати проведеної перевірки фіксуються за допомогою збереження знімку екрана комп'ютерної техніки, за допомогою якої здійснювався пошук особи, із письмовим зазначенням відповідної дати у відповідному внутрішньому документі СПФМ.

Водночас, з'ясування суб'єктом державного фінансового моніторингу під час перевірки факту вжиття СПФМ достатніх заходів із виявлення належності клієнта до категорії публічних діячів, або пов'язаних з ними осіб буде здійснюватись в кожному випадку окремо.

Питання 7. Віднесення операції з купівлі СПФМ товарів на суму понад 150 000 грн. до такої, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу.

Відповідно до пункту 21 частини першої статті 1 Закону, клієнт - це будь-яка особа, яка звертається за наданням послуг або користується послугами СПФМ.

Пунктом 3 частини другої статті 6 Закону на СПФМ покладено обов'язок забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, до початку, у процесі, в день виникнення підозр, після їх проведення або при спробі їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення.

Таким чином, СПФМ здійснюють заходи з виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, виключно відносно своїх клієнтів.

Враховуючи вищевикладене, фінансові операції, під час здійснення яких СПФМ виступають в ролі клієнта, не підлягають фінансовому моніторингу з боку вказаних суб'єктів.

Питання 8. Удосконалення ризик-орієнтованого підходу під час виявлення фінансових операцій що підлягають фінансовому моніторингу, зокрема внесення змін до статті 15 Закону.

В ході обговорення зазначеного питання на засіданні Робочої групи, головуючим було поінформовано про процес підготовки змін до Закону.

Крім того, учасниками засідання було висловлено готовність взяти активну участь у процесі підготовки змін до діючих норм Закону.

Питання 9. Визначення для аудиторів як СПФМ, ознак підозри («red flags») для виявлення операцій, що можуть бути пов'язані із злочинами, визначеними Кримінальним кодексом України.

Аудитори, аудиторські фірми, суб'єкти господарювання (фізичні особи - підприємці), що надають послуги з бухгалтерського обліку, забезпечують виявлення фінансових операцій між замовником аудиторської або бухгалтерської послуги і його контрагентами та проводять їх реєстрацію і повідомляють Держфінмоніторинг, якщо в суб'єкта виникають підозри, які ґрунтуються на ознаках, визначених статтею 16 Закону. Про це йдеться в пункті 5 розділу VI Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство фінансів України (наказ від 22.12.2015 р. № 1160, зареєстрований в Мін'юсті 15.01.2016 за № 63/28193).

Фінансова операція підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу, якщо в СПФМ виникають підозри, які ґрунтуються, зокрема, на:

- критеріях ризиків, визначених самостійно СПФМ з урахуванням критеріїв ризиків, установлених центральним органом виконавчої влади з формування й забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- установленні за результатами проведеного аналізу факту (фактів) невідповідності фінансової (фінансових) операції (операцій) фінансовому стану та/або змісту діяльності клієнта;

- типологічних дослідженнях у сфері протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, підготовлених та оприлюднених спеціально уповноваженим органом;

- рекомендаціях та роз'ясненнях Мінфіну.

Суб'єктивні ознаки має категорія «достатні підстави для підозри», оскільки кожна особа може на власний розсуд розцінювати наявність або

відсутність підстав для підозр і чи є вони достатніми для прийняття відповідного рішення.

Окрім фінансових операцій, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, підпункт «б» пункту 6 частини другої статті 6 Закону встановлює зобов'язання у ті самі строки надавати Держфінмоніторингу інформацію про свої підозри щодо діяльності осіб; або про свої підозри щодо активів осіб, якщо є підстави вважати, що вони пов'язані із злочином, визначеним Кримінальним кодексом України.

Це є новелою Закону, оскільки передбачає звітування до Держфінмоніторингу не лише про фінансові операції (як будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою СПФМ), а також і про статичні активи, дії щодо яких не вчиняються, і про діяльність осіб, коли суб'єкт бачить їх зв'язок зі злочином, що передбачений Кримінальним кодексом України.

Інформацію про свої підозри щодо діяльності осіб або їх активи, якщо є підстави вважати, що вони пов'язані зі злочином, визначеним Кримінальним кодексом України, СПФМ подає до Держфінмоніторингу у довільній формі за підписом керівника такого суб'єкта, або відповідального працівника. Вказана інформація має містити, зокрема, назву СПФМ, інформацію про осіб, що підозрюються, вид активу, підстави виникнення підозр та іншу наявну інформацію.

Зазначена норма передбачає потребу відповідних працівників СПФМ орієнтуватися у базових положеннях кримінального законодавства, оскільки без відповідних знань встановити пов'язаність осіб або їх активів зі злочином, визначеним Кримінальним кодексом України, не можливо.

**Директор Департаменту
координації системи
фінансового моніторингу**

І.М. Гасвський

ПОГОДЖЕНО

**Перший заступник Голови
Держфінмоніторингу**

А.Т. Ковальчук